

Časopis Slovenskej genealogicko-heraldickej spoločnosti a Kabinetu genealógie Slovenskej národnej knižnice. Vychádza 2-krát do roka. Predplatné zahrnuté v členskom príspevku.

Ročník 19/2009, číslo 1 – 2.

Zostavovateľ a zodpovedný redaktor:
Mgr. Milan Šišmiš

Redakčná rada:

PhDr. Peter Keresteš
Doc. PhDr. Vladimír Rábik, PhD.
PhDr. Radoslav Ragač, PhD.

Technická spolupráca:

Ivan Bílý
Bc. Jana Luprichová
Ing. Milan Novák

Všetky odborné príspevky v tomto periodiku sú posudzované členmi redakčnej rady a ďalšími odbornými spolupracovníkmi

© Slovenská genealogicko-heraldická spoločnosť, Martin 2010

ISSN 1335-0137

**Ď A K U J E M E
Z A 2 %
Z V A Š E J D A N E**

Slovenská genealogicko-heraldická spoločnosť

Sídlo: Nám. J. C. Hronského 1.
036 01 Martin
IČO: 14225875
Právna forma:
Občianske združenie
podľa zákona č. 83/1990 Zb.

Informácie a formuláre:
<http://www.genealogy-heraldry.sk/slo/podpora.html>

ŠTÚDIE – ČLÁNKY

- Frederik Federmayer
Archontológia a jej význam pre genealogický výskum **3**
Marek Ďurčo
Rod Rožňovcov z Trenčianskych Mitíc **13**
Richard Drška
Menej známy skalický rod Dubraviusovcov **23**

CIRKEVNÁ HERALDIKA

- Miroslav Glejtek
Cirkevná heraldika v Nitrianskej diecéze **28**

OBČIANSKA HERALDIKA

- Zdenko G. Alexy
Registrácia slovenských erbov v Kanade **36**

ANOTÁCIE – GLOSÝ**39****KRONIKA****59****OHLASY****63****POST SCRIPTUM**

- Kornel Földvári
O mravčekoch **64**

FROM THE CONTENTS**67**

Svetlo do rozlúštenia rébusu vniesol nepublikovaný tzv. pamätný záznam arcivojvodského stavebného radcu a architekta Albína Teodora Prokopa, ktorý roku 1912 stručne opísal obsah a osudy súboru. Z neho vyplýva, že zbierka pôvodne nebola umiestnená na Frýdeckom zámku, ale v súdnej sieni (súdnici) v Těšíne. Keď bol tamjší súd v polovici 19. storočia zrušený, obrazy previezli najskôr do veže vedľajšieho traktu Frýdeckého zámku a neskôr, keď sa tzv. vysoké predsálie prebudovalo na jedáleň, sálu špeciálne upravili tak, aby tu mohla byť inštalovaná séria heraldických obrazov. Kvôli nim zamurovali vysoké okná a zhotovili štukové kazety. Obrazy teda nemaľovali do kaziet, ale naopak kazety zhotovili kvôli obrazom.

Autor poukazuje na tradíciu heraldického dekóru súdnych sál od stredoveku. Vznik těšínskej erbovej galérie spája s osobou Karla Františka Celestu a rokom 1792, keď sa stal zemským hajtmanom a prezidentom zemského práva. Vtedy dal namaľovať svoj erb, tiež erby ďalších členov svojho rodu a zrejme ešte niektorých iných osobností, ktoré zastávali súdne funkcie na zemskom súde v minulosti. Toto je prvá časová vrstva galérie. Roky pod erbami sa vzťahovali na obdobie ich pôsobenia ako súdnych úradníkov. Ďalšia skupina obrazov vznikla medzi rokmi 1807 – 1813. Prvá a druhá vrstva sú zrejme dielom jedného autora, učiteľa kreslenia na těšínskej miestnej škole Jozefa Schwindnera. Ďalšie erbové obrazy z dielne už iného autora pribudli okolo r. 1819 a ďalšie okolo r. 1828 – tieto však už prekročili koncepciu erbovej galérie zemského súdu.

Jadrom knihy je komentovaný katalóg všetkých 37 erbových obrazov. Každému

je venovaná dvojstrana, vpravo pod farebnou reprodukciou erbu je uvedený prepis pôvodného textu pod ním, ľavá strana obsahuje najskôr blazon (štruktúrovaný a na veľmi dobrej úrovni) a biogram jeho nositeľa, obsahujúci základné životopisné údaje. Na záver je v niektorých prípadoch pripojený heraldický komentár upozorňujúci aj na niektoré odchýlky či prehršky voči štandardnému základnému erbu rodu, čo je na obdobie vzniku erbových obrazov pochopiteľné.

Publikácia je dôsledne dvojjazyčná, vždy vedľa českého textu je plné znenie v poľštine. Záverečné hodnotenie: príkladné heraldicko-genealogické spracovanie jednej erbovej galérie.

Ladislav Vrtel

ZUBKO, Peter: **Cirkevná heraldika v Košickej arcidiecéze**. Košice : Seminár sv. Karola Boromejského, 2008. 143 s.

Cirkevná heraldika nepatrila v minulosti na Slovensku medzi zásadné oblasti výskumu. V poslednej dobe vyšlo niekoľko diel, ktoré predstavujú dôležitý vklad do tejto problematiky. K príspevkom L. Vrtela a V. Rábika pribudla ďalšia práca, ktorá si kladie za úlohu predstaviť novovekú cirkevnú heraldiku na území východného Slovenska, najmä na území súčasnej Košickej arcidiecézy.

V jej prvej, teoretickej časti sa autor venuje symbolu z pohľadu filozofie, sémantiky, mytológie, kresťanskej ikonografie a pod. V druhej časti zhŕňa základné pravidlá a terminológiu heraldiky. Podrobnejšie predstavuje špecifiká cirkevnej heraldiky. Dôraz kladie na erby cirkevných predstaviteľov vo všetkých hierarchických stupňoch. V tretej časti detailne rozobe-

rá erby jednotlivých diecéznych biskupov a ordinárov v Košiciach. V štvrtej časti sa zaoberá vývojom erbov cirkevných právnických osôb na území arcidiecézy. V piatej časti predstavuje erby biskupov sufragánnej Rožňavskej a Spišskej diecézy. Prílohou práce sú smernice pre tvorbu symbolov Rímskokatolíckej a gréckokatolíckej cirkvi v Slovenskej republike, schválené v roku 2008 Konferenciou biskupov Slovenska.

Práca prináša viacero nových poznatkov, ktoré dopĺňajú naše strohé vedomosti o problematike cirkevných erbov na Slovensku v 19. a 20. storočí. Zaujímavé informácie vyplývajú z výskumu erbov košických biskupov v období, kedy upúšťajú od šľachtických a začínajú si navrhovať vlastné erby. Autor hovorí o tzv. období konvenčných erbov. Detailnou analýzou sa mu podarilo odhaliť motívy, ktoré viedli jednotlivých biskupov k tvorbe týchto heraldických artefaktov.

Rovnako dôležité je zhodnotenie vývoja symbolov diecézy od jej vzniku až po prijatie regulárneho diecézneho erbu v roku 2002. Zaujímavé bolo napríklad používanie erbov žúp ako symbolov jednotlivých archidiaconátov, ktoré spoločne suplovali aj diecézny erb. Tieto poznatky sú zaujímavé nielen z hľadiska výskumu dejín cirkevnej heraldiky, ale i z pohľadu súčasnej, živej heraldiky. Viaceré z nich môžu byť zaujímavými príkladmi metodiky tvorby nových erbov klerikov a cirkevných inštitúcií. Popri viacerých už známych vyobrazeniach erbov sú v práci uverejnené doteraz nepublikované erby rožňavských biskupov od jej vzniku po súčasnosť.

Zrejme najmenej prebádanou oblasťou cirkevnej heraldiky sú erby kanonikov

a nižšieho kléru. Autor sa tejto otázke venuje tiež. Žiaľ, do práce sa nedostali ich vyobrazenia. Záverom možno konštatovať, že dielo prináša viacero nových informácií a postrehov, ktoré môžu podporiť ďalší, intenzívnejší výskum cirkevnej heraldiky.

Miroslav Glejtek

Rodina Tivadara Kosztku Csontváryho v stručnej optike dejín / NÉMETH, István: Csontváry Kosztku Tivadar családtörténete. Bratislava : AB-Art, 2004. ISBN 80-89006-96-5

Kostkovci prišli do Horného Uhorska okolo roku 1430, za čias husitov a Jána Jiskru. Usadili sa najmä v Šarišskej stolici, ale cesty ich zaviedli až do Užhorodu. Pôvodne patrili k zemanom, neskôr k vyššej šľachte. Z rodu vyšlo viacero biskupov, kráľovských vyslancov a iných vysokopostavených osobností. Jeden z najznámejších, Albert Kostka, bol priateľom kráľov Juraja Poděbradského a Mateja Korvína. Historický príbeh rodiny obsahuje množstvo protirečení a nejasností. Hoci sa mu historici a literárni vedci venovali už v minulosti, predmetom ich výskumu ostáva podnes. Vďaka nim sa aj v súčasnosti dostávame k osobnosti maliara Tivadara Kosztku Csontváryho (1853 – 1919).

Bez pochyb možno tvrdiť, že rodina oplývala vzácnou danosťou: rodili sa v nej mimoriadne nadané osobnosti – vojenský veliteľ, učiteľ a vynálezca. Csontváryho strýko, napríklad, roku 1847 vynášiel guľomet, ktorého prototyp si ešte i dnes možno pozrieť v múzeu v Szentesi. Samotný Csontváry odvíjal svoj rodokmeň od príchodu prvých maďarských bojovníkov do Uhorska. Svetlo sveta uzrel v Sabinove 15. júna 1853. Otec László pochádzal z ru-